

Wpływ Stanów Zjednoczonych na Jednostkę Wojskową GROM w latach 1989–2021 w perspektywie porównawczej¹

Abstrakt

Współcześnie wojska specjalne są elitą sił zbrojnych. Zarówno Stany Zjednoczone, jak i Rzeczpospolita Polska dysponują siłami operacji specjalnych, które wielokrotnie współpracowały ze sobą w ramach szkoleń i działań bojowych. Celem niniejszego artykułu jest przeanalizowanie i wskazanie podobieństw pomiędzy wybranymi jednostkami specjalnymi Stanów Zjednoczonych a Jednostką Wojskową GROM na podstawie porównania odpowiadających sobie formacji. Jednostki uznane przez autora za swoje odpowiedniki zostały porównane w czterech kategoriach: 1) przeznaczenie, 2) historia powstania i rozwój w początkowym okresie istnienia, 3) aktualna organizacja, 4) selekcja i trening.

Słowa kluczowe

siły operacji specjalnych USA, DEVGRU, Delta Force, GROM, polskie wojska specjalne.

¹ Artykuł powstał na podstawie fragmentów pracy licencjackiej pt. *Od antagonizmu do symbiozy – wpływ Stanów Zjednoczonych na polskie wojska specjalne w latach 1989–2021 w perspektywie porównawczej*, obronionej na Wydziale Studiów Międzynarodowych i Politycznych Uniwersytetu Jagiellońskiego w 2022 r. Autor wykorzystał fragmenty rozdziałów 1., 3. i 4. Praca została nagrodzona w XII edycji konkursu Szefa ABW na najlepszą pracę licencjacką i magisterską dotyczącą bezpieczeństwa państwa w kontekście zagrożeń wywiadowczych, terrorystycznych, ekonomicznych.

The influence of the United States on the Special Mission Unit GROM in 1989-2021 in a comparative perspective

Abstract Special forces are the elite of modern armed forces. Both the United States and the Republic of Poland have special operations forces that have repeatedly cooperated with each other in training and combat operations. The aim of this study is to examine and describe the similarities between selected special operations units of the United States and the Special Mission Unit GROM on the basis of comparison of corresponding formations. The units considered by the author as their counterparts were compared based on four categories: 1) purpose, 2) unit's history and development in the initial period, 3) contemporary organization, 4) selection and training.

Keywords U.S. Special Operations Forces, DEVGRU, Delta Force, GROM, Polish Special Forces.

W Stanach Zjednoczonych wojska specjalne od ponad 20 lat stanowią podstawę prowadzenia działań kontrterrorystycznych, tj. fizycznego zwalczania zagrożeń terrorystycznych przez operatorów sił operacji specjalnych. Taką definicję, wprowadzającą rozróżnienie między kontrterroryzmem a antyterroryzmem, tj. działaniami o charakterze obronnym, zapobiegającym zagrożeniu terrorystycznemu, przyjął autor pracy, opierając się na definicjach Roberta Borkowskiego oraz Tomasza Jarmoły². W USA formacje kontrterrorystyczne nie powstały w związku z kryzysem spowodowanym atakami z 11 września 2001 r. Ich początki sięgają czasów II wojny światowej, a nawet wcześniejszych, jak w przypadku United States Army Rangers³. Powszechne wykorzystanie różnego rodzaju wojsk specjalnego przeznaczenia przez wszystkie strony tego konfliktu doprowadziło do rozwoju nowego rodzaju sił zbrojnych oraz powstania wielu formacji, których dziedzictwo jest kultywowane. Przykładem mogą być polscy Cichociemni Spadochroniarze Armii

² R. Borkowski, *Kontrterroryzm i antyterroryzm (aspekty teoretyczne i praktyczne)*, „Bezpieczeństwo. Teoria i Praktyka” 2016, nr 3, s. 45–46.

³ H. Schauer, *US Rangers*, tłum. B. Floriańczyk, Warszawa 1996, s. 18–51.

Krajowej, których tradycje kontynuuje Jednostka Wojskowa GROM (JW GROM). Formacje specjalne z różnych państw wielokrotnie współpracowały ze sobą, dzieląc się doświadczeniami. Po 1989 r. polskie wojska specjalne rozpoczęły współpracę ze Stanami Zjednoczonymi w ramach tworzenia nowej jednostki, wzorowanej m.in. na amerykańskiej Delta Force.

Dotychczas nie przeprowadzono badań, które koncentrowałyby się na analizie wpływu, jaki miały Stany Zjednoczone na powstawanie polskich wojsk specjalnych w czasach Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej i następnie transformacji ustrojowej. Okresowi współczesnej Rzeczypospolitej również nie poświęcono wielu analiz w formie zbiorczego porównania formacji mających swoje odpowiedniki w Stanach Zjednoczonych. Jedyną pracą, która częściowo porusza temat wpływu Stanów Zjednoczonych na rozwój polskich sił operacji specjalnych, jest monografia autorstwa Huberta Królikowskiego pt. *Geneza i rozwój polskich operacji i sił specjalnych*⁴. Z tego względu autor podjął własne badania w postaci przeglądu monografii dotyczących poszczególnych formacji, opracowań, wspomnień, informacji prasowych, zwłaszcza pochodzących z czasopism, których tematyka obejmuje historię wojskowości i wojska specjalne. Ponadto przeprowadził wywiad z mjr. rez. Jackiem Kowalikiem, byłym operatorem JW GROM oraz uczestnikiem misji na Haiti, Bałkanach oraz w Iraku i Afganistanie.

Celem badań było wskazanie elementów zaczerpniętych przez polskie wojska specjalne od ich amerykańskich odpowiedników. Dokonano tego przez porównanie ich historii, struktury oddziałów, sposobów szkolenia i przeprowadzania operacji, na tyle, na ile było to możliwe ze względu na specyfikę działania sił operacji specjalnych oraz utajnienie wielu informacji. Autor poszukiwał również odpowiedzi na pytanie, czy wpływ Stanów Zjednoczonych na tworzenie i sposób funkcjonowania polskich sił operacji specjalnych, na przykładzie JW GROM w latach 1989–2021, można uznać za istotny.

1st Special Forces Operational Detachment-Delta

1st SFOD-D, znana jako Delta Force, jest jednostką specjalną Armii USA (ang. United States Army) podlegającą bezpośrednio pod Połączone Dowództwo Operacji Specjalnych (ang. Joint Special Operations Command, JSOC)⁵. Formacja jest odpowiedzialna przede wszystkim za działania kontrterrorystyczne w postaci ochrony kontrterrorystycznej amerykańskich obywateli oraz zwalczania grup

⁴ H. Królikowski, *Geneza i rozwój polskich operacji oraz sił specjalnych*, Warszawa 2013.

⁵ J. Gut, *Siły specjalne wybranych państw*, Warszawa 2019, s. 76.

terrorystycznych i kryminalnych uznawanych za zagrożenie dla amerykańskich interesów. Może podejmować również inne działania charakterystyczne dla wojsk specjalnych⁶. Delta zajmuje się ponadto testowaniem oraz wprowadzaniem nowego uzbrojenia strzeleckiego i wyposażenia przeznaczonego do działań kontrterrorystycznych⁷, a także prowadzeniem szkoleń dla nowych grup specjalnego przeznaczenia wśród sojuszników Stanów Zjednoczonych⁸. Formację zalicza się do Jednostek Misji Specjalnych (ang. Special Mission Unit, SMU) określanych także jako Tier 1 lub Tier 1 unit, tj. jednostek specjalnych przeznaczonych do wykonywania najważniejszych zadań wyznaczanych przez JSOC⁹. Inne oficjalne nazwy tego oddziału to Combat Applications Group, Army Compartmented Element oraz Task Force Green w ramach JSOC¹⁰. Żołnierze służący w Delcie nazywają ją The Unit¹¹, a sami są określani jako operatorzy lub – żargonowo – jako D-boys¹².

Powstanie i rozwój

Delta została utworzona w 1977 r. w związku ze wzrostem zainteresowania wojska prowadzeniem działań niekonwencjonalnych oraz wzmożonym zagrożeniem działaniami terrorystycznymi. Państwa Europy Zachodniej doświadczające zamachów terrorystycznych zaczęły formować oddziały kontrterrorystyczne w ramach wojska (np. holenderska Unit Interventie Mariniers, UIM), policji (np. francuskie Groupes d'Intervention de la Police Nationale, GIPN) i innych służb mundurowych, m.in. straży granicznej (np. niemiecka Grenzschutzgruppe 9, GSG-9) czy żandarmerii narodowej (np. francuska Groupe d'Intervention de la Gendarmerie Nationale, GIGN) bądź dostosowywać istniejące oddziały wojsk specjalnych do zwalczania nowego rodzaju zagrożenia (np. brytyjski Special Air Service, SAS)¹³. Stany Zjednoczone również potrzebowały oddziału zdolnego do odbijania zakładników z rąk organizacji terrorystycznych¹⁴. Pułkownik US Army Charles Beckwith już

⁶ T. Jarmoła, *Kontrterroryzm*, Gdańsk 2009, s. 123.

⁷ *Speculations about the new Delta Force carbine*, WMASG, 5 IV 2020 r., <https://wmasg.com/en/articles/view/10066> [dostęp: 8 II 2022].

⁸ T. Jarmoła, *Kontrterroryzm...*, s. 123.

⁹ E. Sof, *Tier 1: Special Mission Unit (SMU)*, Spec Ops Magazine, <https://special-ops.org/tier-1-special-mission-unit/> [dostęp: 8 II 2022].

¹⁰ M. Ambinder, *Delta Force Gets a Name Change*, The Atlantic, 12 X 2010 r., <https://www.theatlantic.com/politics/archive/2010/10/delta-force-gets-a-name-change/64310/> [dostęp: 15 I 2022].

¹¹ *Delta Force. The Complete Guide*, Sofrep, 15 III 2021 r., <https://sofrep.com/specialoperations/delta-force-the-complete-guide/> [dostęp: 13 I 2022].

¹² C.K.S. Chun, *Gothic Serpent*, London 2012, s. 39.

¹³ T. Jarmoła, *Kontrterroryzm...*, s. 126–130.

¹⁴ E. Haney, *Delta Force*, tłum. K. Matejczyk-Wyka, Zielonka 2010, s. 9.

w 1962 r. zaproponował utworzenie formacji będącej odpowiednikiem SAS, w którym służył w ramach wymiany oficerskiej¹⁵. Brał wtedy udział w operacjach przeciwpartyzanckich, dowodząc grupą komandosów tej elitarnej brytyjskiej formacji¹⁶. W latach 1965–1966 Beckwith dowodził w Wietnamie eksperymentalnym oddziałem rozpoznawczym oznaczonym jako Projekt Delta (ang. Operational Detachment B-52), w którym wprowadził selekcję wzorowaną na tej istniejącej w SAS¹⁷. Po powrocie do USA kontynuował starania o utworzenie formacji kontrterrorystycznej. Latem 1977 r. wspólnie z gen. Robertem Kingstonem oraz gen. Edwardem Meyerem przedstawili taką propozycję na konferencji piechoty w Fort Benning¹⁸. Zasadność jej utworzenia potwierdzały spektakularne akcje uwolnienia zakładników z rąk terrorystów przeprowadzone w 1976 r. w Entebbe przez izraelskich kontrterrorystów, a w 1977 r. w Mogadiszu – przez niemieckich¹⁹. Propozycja trzech oficerów została przyjęta, a jej realizację zlecono szefowi Sztabu Armii Stanów Zjednoczonych, który wyznaczył Beckwitha na dowódcę nowej jednostki. Oficjalnie utworzono ją 21 listopada 1977 r. w Fort Bragg²⁰. Zdecydowano się także powołać w ramach drugiego batalionu 5th Special Forces Group (Airborne) nową jednostkę o nazwie Blue Light, która miała stanowić rozwiązanie tymczasowe i zapewniać zabezpieczenie kontrterrorystyczne do czasu uzyskania przez Delta Force pełnej zdolności operacyjnej²¹. Pierwszy szwadron Deltę uzyskał gotowość bojową w 1979 r.²² Wtedy też rozwiązano Blue Light, a niektórzy jej członkowie, po przejściu selekcji, zasilili szeregi nowej jednostki²³. Jej trzon stanowili przeważnie rangerzy oraz żołnierze Sił Specjalnych. Kandydaci musieli przejść selekcję, której zasady Beckwith opracował na podstawie tej obowiązującej w SAS. Przyjęci odbywali sześciomiesięczny kurs szkolenia operatorów (ang. *Operator Training Course*, OTC). W jego ramach uczono podstaw

¹⁵ *Distinguished member of the special forces regiment. Colonel Charles A. Beckwith*, https://www.swcs.mil/Portals/111/sf_beckwith.pdf [dostęp: 8 II 2022].

¹⁶ Tamże.

¹⁷ Tamże.

¹⁸ E. Haney, *Delta Force...*, s. 9–11.

¹⁹ J. Gut, *Siły specjalne wybranych...*, s. 48.

²⁰ E. Haney, *Delta Force...*, s. 11.

²¹ I. D'Costa, *This long-forgotten unit was the direct predecessor to Delta Force*, *Mighty Networks*, 13 VI 2022 r., <https://www.wearethemighty.com/mighty-history/this-long-forgotten-unit-was-the-direct-predecessor-to-delta-force/> [dostęp: 16 VI 2022].

²² L. Neville, *Elita. Współczesne oddziały specjalne od A do Z*, tłum. S. Kędziński, Warszawa 2020, s. 19.

²³ I. D'Costa, *This long-forgotten unit...*

tw. czarnej taktyki, tj. walki wręcz i na krótkim dystansie, jak również rozpoznania oraz metod uwalniania zakładników²⁴.

W szkoleniu operatorów Delty pomagają różne amerykańskie służby, tj. Federalne Biuro Śledcze (ang. Federal Bureau of Investigation, FBI), Centralna Agencja Wywiadowcza (ang. Central Intelligence Agency, CIA), Agencja do Walki z Narkotykami (ang. Drug Enforcement Administration, DEA), Agencja Wywiadu Obronnego (ang. Defence Intelligence Agency, DIA) oraz Secret Service²⁵.

Organizacja

Delta Force początkowo została zorganizowana podobnie do SAS. Jednostka miała dzielić się na trzy szwadrony bojowe oznaczone jako A, B i C, które z kolei byłyby podzielone na cztery plutony liczące po 16 operatorów²⁶. Udało się to osiągnąć dopiero po dziesięciu latach istnienia formacji, w związku z operacją „Pustynna burza”²⁷. Obecnie Delta składa się z ośmiu szwadronów²⁸, z których każdy jest oznaczony kolejną literą alfabetu. Szwadrony A, B, C, D, określane mianem Sabre, to szwadrony szturmowe (ang. *assault*). Szwadron E (znany także pod nazwą Seaspray) jest odpowiedzialny za transport lotniczy. Szwadron G ma zapewniać jednostce wsparcie operacyjne, m.in. w postaci potrzebnych informacji. Zadania szwadronu H obejmują działania w rejonie skażonym oraz przechwytywanie broni masowego rażenia, tzw. ABC (broń atomowa, biologiczna, chemiczna)²⁹. W związku z tym od samego początku istnienia współpracuje on z Nuclear Emergency Support Team³⁰. Ponadto istnieje Combat Support Squadron, który zapewnia jednostce wsparcie specjalistów oraz ekspertów³¹. Delta korzysta również z pomocy psów bojowych (tzw. K9), które są przydzielone do każdego szwadronu bojowego³². Dowódcą jednostki jest oficer w stopniu pułkownika³³.

²⁴ L. Neville, *Elita. Współczesne oddziały...*, s. 19.

²⁵ B. Jagodziński, *Współpraca służb i formacji specjalnych w zakresie działań specjalnych*, „Przegląd Bezpieczeństwa Wewnętrznego” 2016, nr 14, s. 77.

²⁶ L. Neville, *Elita. Współczesne oddziały...*, s. 19.

²⁷ E. Haney, *Delta Force...*, s. 108.

²⁸ W artykule zostało opisanych siedem szwadronów, gdyż autor nie dotarł do informacji o jednym z nich (przyj. red.).

²⁹ E. Sof, *Delta Force: A mighty, secretive, and elite group of warriors*, Spec Ops Magazine, <https://special-ops.org/1st-special-forces-operational-detachment-delta/> [dostęp: 15 I 2022].

³⁰ E. Haney, *Delta Force...*, s. 218–220.

³¹ E. Sof, *Delta Force...*

³² L. Neville, *Elita. Współczesne oddziały...*, s. 25.

³³ E. Sof, *Delta Force...*

Szkolenie

Jednostka wybiera kandydatów na operatorów przeważnie spośród żołnierzy 75 Pułku US Army Rangers oraz US Army Special Forces, ale mogą nimi zostać również członkowie innych rodzajów sił zbrojnych³⁴. Aby zostać operatorem, żołnierz musi przejść selekcję oraz OTC. Kurs trwa sześć miesięcy i składa się z sześciu bloków tematycznych. Są to: umiejętności strzeleckie (ang. *marksmanship*), materiały wybuchowe i szturm (ang. *demolitions and breaching*), połączone umiejętności (ang. *combined skills*), techniki wywiadowcze (ang. *tradecraft*), ochrona VIP-ów (ang. *executive protection*) oraz ostateczne ćwiczenia mające potwierdzić zdobyte umiejętności (ang. *culmination exercise*)³⁵.

Naval Special Warfare Development Group

NSWDG, znana również jako DEVGRU (z ang. DEvelopment GRoUp) lub pod swoją pierwotną nazwą jako SEAL Team 6, jest jednostką specjalną US Navy podlegającą bezpośrednio pod JSOC. Formacja jest odpowiednikiem Delta Force w środowisku wodnym – ma operować przede wszystkim (choć nie tylko) jako morska jednostka kontrterrorystyczna zdolna do podejmowania wszelkich działań charakterystycznych dla wojsk specjalnych³⁶. DEVGRU również zalicza się do Tier 1 jako komponent marynarki wojennej³⁷. W JSOC jednostka często jest określana jako Task Force Blue³⁸.

Powstanie i rozwój

DEVGRU powstała w 1980 r. jako SEAL Team 6, stanowiąc odpowiedź US Navy na nieudaną operację „Orli szpon” w Iranie. Twórca i pomysłodawca tej jednostki, Richard Marcinko, pełnił wtedy funkcję przedstawiciela US Navy w połączonym Komitecie Szefów Sztabów Sił Ekspedycyjnych, znanym również pod nazwą TAT (ang. Terrorist

³⁴ *Delta Force. The Complete Guide...*; H.E. Wasdin, S. Templin, *Snajper. Opowieść komandosa SEAL Team Six*, Kraków 2011, s. 369.

³⁵ *1st Special Forces Operational Detachment-Delta (1st SFOD-D, aka Delta Force)*, Boot Camp & Military Fitness Institute, 6 II 2017 r., <https://bootcampmilitaryfitnessinstitute.com/elite-special-forces/us-elite-special-forces/1st-special-forces-operational-detachment-delta-1st-sfod-d-aka-delta-force/> [dostęp: 23 V 2022].

³⁶ T. Jarmoła, *Kontrterroryzm...*, s. 124.

³⁷ Tamże.

³⁸ W. Morgan, *The not-so-secret history of the U.S. military's elite Joint Special Operations Command*, „The Washington Post”, 16 XII 2015 r., <https://www.washingtonpost.com/news/checkpoint/wp/2015/12/15/the-not-so-secret-history-of-jsoc/> [dostęp: 12 II 2022].

Action Team). Dzięki swojej pozycji miał pełny dostęp do danych dotyczących nieudanej operacji, co wykorzystał, gdy dowództwo marynarki dostrzegło potrzebę powołania nowego oddziału³⁹. Marcinko wskazał raport Komisji Hollowaya (ang. Holloway Commission) jako czynnik mający decydujący wpływ na utworzenie nowych oddziałów specjalnych, w tym przyszłego DEVGRU⁴⁰. Nowa jednostka otrzymała numer szósty zespołu Navy SEALs, pomimo że istniały wtedy jedynie dwa zespoły „fok”⁴¹. Twórca uznał, że taka nazwa może zmylić radziecki wywiad⁴². Wskazywała ona również na zamiar dalszej rozbudowy drużyn SEALs, spośród których miała być prowadzona rekrutacja⁴³. Dowódca osobiście wybierał kandydatów do DEVGRU i stworzył specyficzną subkulturę, odróżniającą ten oddział od innych drużyn nurków⁴⁴. Oddział liczący 75 żołnierzy potrzebował pół roku na osiągnięcie pełnej sprawności bojowej⁴⁵. W tym czasie w ramach SEAL Team 2 powstała wyspecjalizowana grupa kontrterrorystyczna w sile dwóch plutonów, która została rozwiązana w momencie uzyskania pełnej zdolności operacyjnej przez SEAL Team 6⁴⁶.

Organizacja

W 1991 r. DEVGRU składała się z trzech szwadronów – Red, Gold i Blue⁴⁷. Obecnie istnieje ich siedem. Każdy jest oznaczony innym kolorem. Są to kolejno: Red, Gold, Blue, Silver, Black, Gray i Green⁴⁸. Pierwsze trzy oraz powstały ok. 2008 r. Silver są szwadronami szturmowymi. Szwadron Black, który do 2001 r. był oddziałem snajperskim, aktualnie jest odpowiedzialny za zbieranie informacji, Gray – za

³⁹ S. McEwen, R. Minitier, *Navy Seals*, tłum. K. Oblucki, Warszawa 2016, s. 64, 68–76.

⁴⁰ *Why SEAL Team 6 was Created. The DEVGRU Files - Episode 4*, YouTube, 20 X 2021 r., https://www.youtube.com/watch?v=nGT6fhDuvuw&ab_channel=SOFREP [dostęp: 12 II 2022].

⁴¹ L. Neville, *Elita. Współczesne oddziały...*, s. 133.

⁴² Tamże.

⁴³ *DEVGRU (United States Naval Special Warfare Development Group, SEAL Team 6)*, Special Ops, 12 VII 2011 r., <https://www.special-ops.pl/arttykul/d/93565,devgru-united-states-naval-special-warfare-development-group-seal-team> [dostęp: 12 II 2022].

⁴⁴ S. McEwen, R. Minitier, *Navy Seals...*, s. 77–81.

⁴⁵ E. Davis, *US Navy SEALs: Overview of Development Group Team 6*, Sofrep, 18 VII 2019 r., <https://sofrep.com/specialoperations/us-navy-seals-overview-of-development-group-team-6/> [dostęp: 12 II 2022].

⁴⁶ *DEVGRU (United States Naval Special Warfare...*

⁴⁷ S. McEwen, R. Minitier, *Navy Seals...*, s. 84.

⁴⁸ E. Sof, *SEAL Team 6: America's Secret Warriors*, Spec Ops Magazine, <https://special-ops.org/devgru-seal-team-6-shadow-warriors/#Mission> [dostęp: 12 II 2022].

zapewnienie transportu pozostałym operatorom⁴⁹, a Green – za szkolenie oraz przeprowadzanie selekcji do jednostki⁵⁰. DEVGRU dowodzi oficer w stopniu kapitana marynarki⁵¹.

Szkolenie

Kandydaci na operatorów DEVGRU, mając za sobą pełne przeszkolenie do „zwykłych” zespołów Navy SEALs, muszą przejść kolejną selekcję oraz przeszkolenie realizowane przez Green Team. Nazwa pododdziału funkcjonuje również jako określenie szkolenia i selekcji⁵². Wyniki wstępnej selekcji decydują, czy żołnierz może podejść do ośmiomiesięcznego cyklu szkoleniowego realizowanego kilka razy w roku. W jego trakcie kandydaci przechodzą rozszerzoną wersję testów fizycznych przeprowadzanych podczas selekcji do Navy SEALs⁵³. Żołnierze w ramach kursu selekcyjnego są szkoleni w działaniach na lądzie, w skokach spadochronowych (w tym HAHO), nurkowaniu, wspinaczce, walce wręcz oraz w działaniach w nieprzyjawnym środowisku, tzw. SERE (akronim utworzony od angielskich słów: *survival* oznaczającego przetrwanie, *evasion* – unikanie, *resistance* – opór, odporność i *escape* – ucieczkę)⁵⁴. Bardzo dużą wagę przykładana się do szkolenia CQB (ang. *close quarter battle*, pol. walka bezpośrednia w pomieszczeniach) odbywającego się np. w makietach budynków⁵⁵. Operatorami DEVGRU mogą zostać tylko członkowie innych zespołów Navy SEALs⁵⁶.

Jednostka Wojskowa GROM – amerykańskie wzorce, podobieństwa i wpływy

JW GROM im. Cichociemnych Spadochroniarzy Armii Krajowej to jednostka specjalna podlegająca bezpośrednio pod Dowództwo Komponentu Wojsk Specjalnych. Jednostka ta ma numer 2305, a jej nazwa jest akronimem od: Grupa Reagowania

⁴⁹ *Inside SEAL Team 6*, „The New York Times”, 6 VI 2015 r., <https://www.nytimes.com/interactive/2015/05/27/world/inside-seal-team-six.html?mtrref=www.operationmilitarykids.org&gwh=097DB3D6A3D0F00B2BCBD928A493AF91&gwt=pay&assetType=PAYWALL> [dostęp: 15 I 2022].

⁵⁰ E. Sof, *SEAL Team 6*...

⁵¹ *SOF Reference Manual*, <https://irp.fas.org/agency/dod/socom/sof-ref-2-1/index.html> [dostęp: 16 I 2022].

⁵² E. Davis, *US Navy SEALs*...

⁵³ R. O'Neill, *Komandos. Moja służba w Navy Seal i strzały, które zabiły bin Ladena*, tłum. R. Kot, Poznań 2018, s. 153–154.

⁵⁴ H.E. Wasdin, S. Templin, *Snajper. Opowieść komandosa*..., s. 205.

⁵⁵ R. O'Neill, *Komandos. Moja służba*..., s. 159–162.

⁵⁶ E. Sof, *SEAL Team 6*...

Operacyjno-Manewrowego⁵⁷. Główne zadanie GROM-u to prowadzenie działań kontrterrorystycznych, lecz podobnie jak Delta Force, której jest odpowiednikiem, ma on zdolności do realizowania różnych operacji specjalnych⁵⁸. Analogicznie jak Delta Force formacja odpowiada za testowanie całkowicie nowego wyposażenia dla polskich sił zbrojnych, np. pierwszych egzemplarzy karabinka MSBS-5,56 „Grot”⁵⁹. To w JW GROM stworzono kamuflaż wzór 93, zwany popularnie „Panterą”, który obecnie jest podstawowym całorocznym wzorem kamuflażu stosowanym w umundurowaniu Sił Zbrojnych RP⁶⁰. Jednostka prowadzi także szkolenia zarówno dla sił własnych, jak i sojusznicznych⁶¹. JW GROM, w literaturze przedmiotu często określana jako SMU, zalicza się do formacji standardu Tier 1⁶².

Powstanie i rozwój

Zapotrzebowanie na narodową jednostkę kontrterrorystyczną pojawiło się w latach 80. XX w. Powołanie takiej formacji miał zasugerować doradca ministra spraw wewnętrznych gen. Edwin Rozłubirski w związku z zajęciem w 1982 r. polskiej ambasady w Bernie przez grupę terrorystyczną złożoną z polskich emigrantów. Na stworzenie takiego oddziału zdecydowano się jednak dopiero w okresie transformacji ustrojowej⁶³. Formowanie jednostki rozpoczęto za zgodą rządu Tadeusza Mazowieckiego w 1990 r., a oficjalnie JW GROM powstała 13 lipca tego samego roku. Najważniejszą rolę w tym procesie odegrał gen. bryg. Sławomir Petelicki. Gdy w marcu 1990 r. podczas ataków islamskich terrorystów w Libanie zostali postrzeleni dwaj polscy dyplomaci (w związku z zaangażowaniem Polski w operację „Most”), to właśnie on zaproponował stworzenie nowej jednostki kontrterrorystycznej w ramach Ministerstwa Spraw Wewnętrznych (MSW). Jej celem miała być ochrona polskich obywateli przed zagrożeniami terrorystycznymi⁶⁴. Generał Petelicki dzięki doświadczeniu

⁵⁷ *Jednostka Wojskowa GROM*, Serwis Rzeczypospolitej Polskiej, <https://www.gov.pl/web/mswia/wojska-specjalne> [dostęp: 17 I 2022].

⁵⁸ T. Jarmoła, *Kontrterroryzm...*, s. 113–114.

⁵⁹ *Jaka jest prawda o karabinku Grot i jak powinny wyglądać testy broni?*, Bezpieczeństwo i Strategia, 21 VI 2021 r., <https://bezpieczenstwoistrategia.com/jaka-jest-prawda-o-karabinku-grot-i-jak-powinny-wygladac-testy-broni/> [dostęp: 11 VI 2022].

⁶⁰ M. Dojlitko, *Teoria dekonstrukcji komunikatu wizualnego. Narzędzia projektowania kamuflażu militarnego*, Gdańsk 2015, s. 97.

⁶¹ B. Pacek, *Wojska Specjalne Sił Zbrojnych RP*, Warszawa 2019, s. 89.

⁶² K. Jadach, *Szkolenie żołnierzy oddziałów bojowych JW GROM do działań specjalnych*, „Bezpieczeństwo. Teoria i Praktyka” 2020, nr 2, s. 86.

⁶³ *Special-ops. Wojska specjalne*, T. Łukaszewski i in. (red.), https://www.special-ops.pl/wydania-ebook/SO_Wojska_Specjalne.pdf, s. 28 [dostęp: 16 VIII 2021].

⁶⁴ S. Petelicki, M. Komar, *Grom. Siła i honor*, Kraków 2013, s. 72–75.

wywiadowczemu oraz przeszkoleniu w prowadzeniu działań dywersyjnych znał realia działań specjalnych.

Dużej pomocy w tworzeniu JW GROM udzieliły Stany Zjednoczone⁶⁵, które były wdzięczne za uratowanie przez polski Zarząd Wywiadu Urzędu Ochrony Państwa agentów CIA w ramach operacji „Samum” w Iraku. W trakcie wizyty gen. Petelickiego oraz gen. Gromosława Czempińskiego w USA Amerykanie zaofiarowali Polsce pieniądze, broń, sprzęt oraz instruktorów mających przekazać wiedzę niezbędną do powstania jednostki nowego typu, wcześniej praktycznie nieznaną wschodnim doktrynom prowadzenia działań specjalnych⁶⁶. Jak napisał gen. Petelicki w liście z okazji 20-lecia istnienia JW GROM, prezydent USA George Bush miał wtedy podpisać specjalną dyrektywę dotyczącą pomocy w tworzeniu polskiego oddziału⁶⁷.

Pierwsza grupa, wybrana na jesieni 1990 r. przez gen. Petelickiego, szybko rozpoczęła przygotowania. W styczniu 1991 r. jej członkowie wyjechali do Stanów Zjednoczonych na miesięczne przeszkolenie. W maju tego samego roku do Polski przyjechali amerykańscy instruktorzy, którzy wybrali kilku oficerów, aby przeszli selekcję do 1st SFOD-D⁶⁸. W szkoleniu kolejnych naborów pomagali instruktorzy nie tylko z Delta Force, lecz także z Hostage Rescue Team, elitarnej grupy taktycznej FBI, oraz z Navy SEALs⁶⁹. Wsparcia udzielili ponadto żołnierze z 10th Special Forces Group (SFG), którzy w okresie zimnej wojny byli szkoleni do działań na terenie Polski⁷⁰.

Generał Petelicki osobiście poszukiwał nowych ludzi do JW GROM. Ich pozyskanie nierzadko wiązało się z dużymi trudnościami, gdyż dowódcy innych formacji mundurowych nie byli skłonni rozstawać się z doświadczoną kadrą. Do naboru zgłaszali się również kandydaci z wcześniej istniejących jednostek i służb specjalnych, a także absolwenci uczelni wojskowych⁷¹. Pierwszy zespół bojowy, oznaczony literą A, osiągnął gotowość w czerwcu 1992 r. Przy pomocy amerykańskich

⁶⁵ H. Królikowski, *Wojskowa Formacja Specjalna GROM 1990–2000*, Gdańsk 2001, s. 29–34.

⁶⁶ *GROM: Tworzymy historię cz.1*, Polsat Sport, 13 VI 2020 r., https://www.polsatsport.pl/film/grom-tworzymy-historie-cz1_6926851/ [dostęp: 5 XI 2021].

⁶⁷ „GROM powstał z marzeń...” – list Sławomira Petelickiego z okazji XX-lecia JW GROM, <https://web.archive.org/web/20230201035122/https://silenteroes.pl/grom-powstal-z-marzen-list-slawomira-petelickiego-z-okazji-xxlecia-jw-grom/> [dostęp: 14 VI 2022].

⁶⁸ J. Rybak, *GROM.pl*, Warszawa 2005, s. 20–21.

⁶⁹ E. Żemła, „Jest w Polsce taka siła”. O tym, jak dokładnie 30 lat temu powstał GROM, opowiadają jego dowódcy, Onet, 14 VII 2020 r., <https://wiadomosci.onet.pl/tylko-w-onego/grom-historia-powstania-sukcesy-trudne-momenty-rozmowa-z-dowodcami/d0004tp> [dostęp: 5 XI 2021].

⁷⁰ D. Dachowicz, H. Królikowski, *Polish Special Forces and Special Operations. Historical outline and present days*, Warszawa 2016, s. 47.

⁷¹ J. Rybak, *GROM.pl...*, s. 22–23.

instruktorów sformowano w ramach tego pododdziału również grupę snajperów⁷². Od początku istnienia JW GROM zakładano istnienie trzech zespołów bojowych, na wzór amerykańskiej Delta Force oraz brytyjskiego SAS, z którego doświadczeń czerpali także Amerykanie⁷³. Wizytujący oddział adm. William Studeman, pełniący funkcję zastępcy dyrektora CIA, bardzo wysoko ocenił wyszkolenie i zdolności młodej formacji⁷⁴. W 1993 r. jednostka rozpoczęła współpracę z brytyjskimi siłami specjalnymi – SAS oraz SBS (ang. Special Boat Service), co zaowocowało zorganizowaniem kolejnego zespołu bojowego – tzw. ZB B, przeznaczonego do działań w środowisku wodnym. Przy jego szkoleniu skorzystano także z doświadczeń instruktorów Navy SEALs oraz Special Warfare Combatant-craft Crewmen⁷⁵. Ostatni pododdział, ZB C, utworzono dopiero w 2004 r.⁷⁶

W 1999 r. JW GROM została przeniesiona z podległości Ministerstwu Spraw Wewnętrznych do Ministerstwa Obrony Narodowej i stała się podstawą nowoczesnych wojsk specjalnych w ramach Sił Zbrojnych RP. Analogiczną rolę w Stanach Zjednoczonych odegrała Delta Force⁷⁷.

Organizacja

JW GROM na wzór SAS oraz amerykańskiej 1st SFOD-D składa się z dowództwa oraz trzech zespołów bojowych (ZB) – ZB A, ZB B oraz ZB C. ZB A jest przeznaczony do działań lądowych, ZB B – do działań w taktyce niebieskiej (co czyni go odpowiednikiem amerykańskich zespołów US Navy SEALs, z naciskiem na NSWDC, która także wykonuje zadania kontrterrorystyczne na morzu), a ZB C – prawdopodobnie również do działań lądowych (brak danych powoduje, że nie można tego stwierdzić z całą pewnością). Ponadto istnieją: zespół wsparcia bojowego, zespół zabezpieczenia logistycznego z grupami: remontową, zaopatrzeniową, transportową, zabezpieczenia zrzutów oraz osobno grupa zabezpieczenia medycznego. W ramach jednostki istnieje także grupa lotnicza zapewniająca jej transport za pomocą śmigłowców, tak samo jak szwadron E zapewnia go 1st SFOD-D⁷⁸.

⁷² I. Chluopek, *Tobie Ojczyzno!*, „Special Ops. 30 lat JW GROM”, https://www.special-ops.pl/wydania-ebook/SO_30_lat_JW_GROM.pdf, s. 24 [dostęp: 30 VIII 2021].

⁷³ Rozmowa z mjr. rez. JW GROM Jackiem Kowalikiem przeprowadzona 6 VI 2022 r.

⁷⁴ I. Chluopek, *Tobie Ojczyzno!...*, s. 24.

⁷⁵ Tamże.

⁷⁶ Rozmowa z mjr. rez. JW GROM Jackiem Kowalikiem przeprowadzona 6 VI 2022 r.

⁷⁷ *25 lat GROM*, reż. Krzysztof Spiechowicz, Polska 2016.

⁷⁸ J. Kajetanowicz, *Polskie wojska specjalne 1941–2021*, Częstochowa 2021, s. 80.

Szkolenie

GROM tak jak Delta Force przyjmuje w swoje szeregi jedynie przedstawiciele służb mundurowych⁷⁹. Kandydaci muszą przejść selekcję, która jest podzielona na trzy etapy: sprawdzian fizyczny, badanie psychologiczne oraz psychofizyczny sprawdzian terenowy w trudnych warunkach bieszczadzskich gór⁸⁰. Następnie odbywają roczne szkolenie bazowe wojsk specjalnych, które również dzieli się na trzy etapy⁸¹. Pierwszym jest ośmiomiesięczny kurs działań specjalnych⁸². Po nim następuje kurs podstawowy. Ostatnim etapem jest szkolenie specjalistyczne, do którego dobór odbywa się na podstawie predyspozycji danego żołnierza⁸³. Pomimo ujednoliconego od 2019 r. programu dla wszystkich jednostek Wojsk Specjalnych, GROM nadal korzysta z własnych metod szkoleniowych, wypracowanych na podstawie m.in. amerykańskich i brytyjskich doświadczeń⁸⁴.

Współpraca polsko-amerykańska w latach 1990–2021 w ramach wojsk specjalnych na przykładzie działań operacyjnych JW GROM

Niedługo po sformowaniu GROM jako formacja podporządkowana MSW został skierowany do działań w kraju, który przechodził wtedy transformację ustrojową. Pierwszą znaną akcją jednostki było zajęcie wiosną 1991 r. siedziby spółki Art-B w celu zatrzymania jej szefów, co ostatecznie nie doszło do skutku. Obecność żołnierzy z JW GROM była spowodowana tym, że siedzibę chronili zatrudnieni policyjni antyterrorysty. W czerwcu 1992 r. w trakcie kryzysu politycznego związanego z przeprowadzeniem lustracji GROM był odpowiedzialny za transport dokumentów do Warszawy i ochronę ówczesnego szefa MSW Antoniego Macierewicza⁸⁵. W kolejnych latach

⁷⁹ *Jednostka Wojskowa GROM, Special Ops*, <https://web.archive.org/web/20220220194248/https://www.special-ops.pl/leksykon/id135,jednostka-wojskowa-grom> [dostęp: 4 VI 2022].

⁸⁰ *Selekcja, JW GROM*, <https://grom.wp.mil.pl/pl/pages/selekcja/> [dostęp: 20 VI 2022].

⁸¹ *Spotkanie Prezydenta RP z absolwentami Kursu Bazowego GROM*, Biuro Bezpieczeństwa Narodowego, 28 XI 2019 r., <https://www.bbn.gov.pl/pl/wydarzenia/8660,Spotkanie-Prezydenta-RP-z-absolwentami-Kursu-Bazowego-GROM.html> [dostęp: 20 VI 2022]; *Szkolenie bazowe w jednostkach Wojsk Specjalnych*, <https://web.archive.org/web/20220930103839/https://silentero.es.pl/szkolenie-bazowe-w-jednostkach-wojsk-specjalnych/> [dostęp: 20 VI 2022].

⁸² E. Korsak, *Żołnierze GROM-u na kursie działań specjalnych*, Polska Zbrojna, 21 XI 2019 r., <http://polska-zbrojna.pl/home/articleshow/29780?t=Zolnierze-GROM-u-na-kursie-dzialan-specjalnych> [dostęp: 20 VI 2022].

⁸³ *Szkolenie bazowe w jednostkach...*

⁸⁴ B. Pacek, *Wojska Specjalne...*, s. 174.

⁸⁵ J. Rybak, *GROM.pl...*, s. 27–30.

jednostka zajmowała się zwalczaniem przestępczości zorganizowanej oraz wspieraniem Straży Granicznej w walce z przemytem na wschodniej granicy Polski. W czerwcu 1997 r. żołnierze GROM-u zabezpieczali wizytę papieża Jana Pawła II w kraju⁸⁶.

Pierwszą operacją jednostki poza granicami państwa była misja Organizacji Narodów Zjednoczonych (ONZ) na Haiti w 1994 r. Celem tej misji było wsparcie tamtejszych przemian demokratycznych po okresie rządów junty wojskowej. Amerykanom nie udało się w pełni uspokoić sytuacji, dlatego powołano misję stabilizacyjną ONZ. Operacja „Podtrzymać demokrację” (ang. *Uphold Democracy*) miała otworzyć perspektywy współpracy między JW GROM a amerykańskimi siłami specjalnymi. Operatorzy jednostki trafili najpierw do Portoryko, gdzie w jednej z tamtejszych amerykańskich baz przeszli dodatkowe szkolenia przygotowujące ich do operacji. Na Haiti JW GROM zajmowała się ochroną VIP-ów, np. specjalnego wysłannika ONZ ds. Haiti Al-Achdara al-Ibrahimiego czy też przedstawicieli amerykańskich sił zbrojnych i administracji⁸⁷. Byli wśród nich np. doradca prezydenta USA ds. bezpieczeństwa narodowego Anthony Lake, dowódca sił międzynarodowych gen. dyw. Davis C. Mead, dowódca sił zbrojnych Stanów Zjednoczonych na Atlantyku John J. Sheehan oraz sekretarz obrony Stanów Zjednoczonych William Perry. Działania te GROM wykonywał w zastępstwie operatorów z US Navy SEALs⁸⁸. Jednostce towarzyszyli łącznicy z 10th SFG znający język polski⁸⁹. Kolejną zagraniczną misją GROM-u była Wschodnia Sławonia, gdzie w latach 1996–1998 jako Polska Grupa Specjalna Policji (ang. Polish Special Police Group) zajmował się ochroną administratora misji ONZ we Wschodniej Sławonii Jacquesa Paula Kleina i jego następcy Williama G. Walkera⁹⁰.

W 1997 r. GROM aresztował serbskiego zbrodniarza wojennego Slavko Dokmanovicia, tzw. rzeźnika z Vukovaru, winnego mordom na ludności cywilnej dokonanych w trakcie pełnienia przez niego funkcji burmistrza miasta Vukovar. Dokmanović został wywabiony z terytorium Federacyjnej Republiki Jugosławii i zatrzymany na pograniczu Serbii i Wschodniej Sławonii w ramach operacji *Little Flower*. Przetransportowano go następnie do Holandii, gdzie stanął przed Międzynarodowym Trybunałem Karnym dla byłej Jugosławii⁹¹.

⁸⁶ J. Rybak, *Początki jednostki GROM. Operacje w Polsce*, 17 VII 2014 r., <https://www.creatiopr.pl/poczatki-jednostki-grom-akcje-polsce/> [dostęp: 1 VI 2022].

⁸⁷ 25 lat GROM...

⁸⁸ H. Królikowski, *Wojskowa Formacja Specjalna GROM...*, s. 58.

⁸⁹ Rozmowa z mjr. rez. JW GROM Jackiem Kowalikiem przeprowadzona 6 VI 2022 r.

⁹⁰ 25 lat GROM...

⁹¹ P. Gąstał, *Zatrzymanie Slavko Dokmanovića jako przykład modelowej operacji specjalnej przeprowadzonej przez JW GROM w latach 90. XX wieku*, „Bezpieczeństwo. Teoria i Praktyka” 2020, nr 2, s. 139–153.

W 1999 r., w ramach misji Organizacji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie (OBWE), GROM wspólnie z Amerykanami zajmował się ochroną przedstawiciela OBWE Williama G. Walkera. Jednocześnie jednostka była zaangażowana w prowadzenie rozpoznania na rzecz Polskiego Kontyngentu Wojskowego (PKW) na niespokojnym pograniczu Kosowa i Macedonii. Działalność JW GROM w tym regionie prowadziła do starć z Armią Wyzwolenia Kosowa, która atakowała żołnierzy i tamtejszą ludność cywilną, a także prowadziła przemyt przez granicę⁹².

W 2002 r., po wydarzeniach z 11 września 2001 r., jednostka została skierowana do Afganistanu. Trzynastu operatorów GROM-u towarzyszyło PKW Afganistan, aby wspólnie z innymi jednostkami specjalnymi (np. niemiecką Kommando Spezialkräfte) ubezpieczać bazę w Bagram oraz działających tam polskich saperów. Ponadto jego zadaniem było zabezpieczanie polskich konwojów oraz ochrona VIP-ów, m.in. prezydenta Aleksandra Kwaśniewskiego, który odwiedził żołnierzy w Afganistanie. Misja GROM-u zakończyła się w 2004 r. wymianą z żołnierzami 1 Pułku Specjalnego Komandosów⁹³.

W trakcie wojny w Iraku operatorzy ZB B w ramach Naval Special Warfare Task Group wraz z 8 i 10 zespołem Navy SEALs kontrolowali statki na Zatoce Perzkiej i dokonywali abordażu jednostek podejrzewanych o przemyt irackiej ropy objętej embargiem⁹⁴. W nocy z 20 na 21 marca 2003 r. żołnierze GROM-u wraz z partnerami z SEALs odpowiadali za zajęcie terminali naftowych znajdujących się przy wejściu do portu Umm Kasr⁹⁵. Kolejnym celem była tama Mukaraj na północ od Bagdadu. Następnie GROM wspólnie z siłami sojuszniczymi tropił najważniejszych przedstawicieli reżimu Saddama Husajna, a także wspierał regularne wojska koalicji w działaniach wymierzonych w organizację terrorystyczne. W wielu akcjach operatorom GROM-u towarzyszyli komandosi z Navy SEALs, którzy bardzo dobrze oceniali zgranie obu formacji. Byli to m.in. Polak Thomas „Drago” Dzieran pełniący przez dwa lata funkcję łącznika oraz snajper Chris Kyle⁹⁶.

W 2007 r. GROM ponownie został wysłany do Afganistanu. Był to czas przemian związanych z wprowadzeniem tzw. doktryny Rumsfelda. Zakładała ona maksymalne wykorzystanie sił operacji specjalnych do działań przeciwko talibom w ramach osobnego od dowództwa sił regularnych łańcucha dowodzenia. To wojska

⁹² 25 lat GROM...

⁹³ E. Januła, *GROM – szpica polskich wojsk specjalnych*, Portal Geopolityka, 18 X 2018 r., <https://web.archive.org/web/20200128200445/http://geopolityka.org/analizy/eugeniusz-januła-grom-szpica-polskich-wojsk-specjalnych> [dostęp: 4 VI 2022].

⁹⁴ H. Królikowski, *Geneza i rozwój polskich operacji...*, s. 195.

⁹⁵ *Operacje specjalne w świetle teorii adm. McRavena*, K. Frącik (red.), Toruń 2018, s. 116–121.

⁹⁶ 25 lat GROM...

specjalne miały wieść prym w tych walkach przy wsparciu innych sił, np. lotnictwa. Wymagało to stworzenia nowych struktur, w które zostały wkomponowane oddziały sojusznicznych wojsk specjalnych, w tym polskie jednostki. JW GROM oraz inne formacje zostały podporządkowane w 2008 r. dowództwu ISAF SOF (ang. International Security Assistance Force Special Operations Force). Transport formacji zapewnili sojusznicy, przede wszystkim amerykańskie lotnictwo. GROM w ramach przeorganizowanego Task Force 49 wspólnie z innymi jednostkami państw koalicji (np. zielonymi beretami z 7th SFG) zwalczał oddziały talibów oraz zapewniał wsparcie siłom regularnym, np. w postaci rozpoznania. W razie konieczności wspierał także ochronę VIP-ów, realizował szkolenia z zakresu działań przeciwpartyzanckich dla różnych jednostek afgańskich⁹⁷, a także brał udział, często wspólnie z amerykańskimi jednostkami specjalnymi, w akcjach odbijania zakładników oraz chwywania najważniejszych członków siatek terrorystycznych. W Afganistanie GROM działał wtedy do 2013 r.⁹⁸

W sierpniu 2021 r. jednostka po raz trzeci została wysłana do tego kraju w związku z ewakuacją afgańskich współpracowników zagrożonych śmiercią z rąk talibów, którzy w ciągu kilku miesięcy zdołali przejąć kontrolę nad prawie całym krajem. Grupa operatorów GROM-u weryfikowała i ochraniała wspomniane osoby na lotnisku w Kabulu zajęтым przez amerykańskie jednostki⁹⁹. W ramach tej operacji miano ewakuować ok. 250–260 osób, które współpracowały z PKW Afganistan oraz z polską ambasadą w tym kraju¹⁰⁰.

Analizując historię JW GROM, można zauważyć, że formacja przeprowadziła wiele operacji podobnych do tych, które przez ponad 50 lat istnienia wykonała Delta Force. Tak jak jednostka amerykańska GROM brał udział w akcjach kontrterrorystycznych, np. uwalniał zakładników, czy eliminował komórki terrorystyczne. Obie formacje zapewniały też ochronę VIP-om oraz własnym placówkom dyplomatycznym, zajmowały się zwalczaniem przestępczości zorganizowanej, jak również szkoleniem innych oddziałów, zarówno własnych, jak i sojusznicznych. W przeciwieństwie do Delta Force GROM był angażowany, tak jak DEVGRU, w prowadzenie działań na morzu, gdyż dysponował oddziałem przygotowanym do takich zadań. Podobnie jak żołnierze obu tych amerykańskich formacji operatorzy

⁹⁷ I. Chluopek, *Task Force-49/Task Force-50, Special Ops*, 17 VII 2013 r., <https://www.special-ops.pl/artukul/id346,task-force-49task-force-50?p=1> [dostęp: 15 XII 2021].

⁹⁸ J. Kajetanowicz, *Polskie wojska specjalne...*, s. 115–119.

⁹⁹ Tamże, s. 128.

¹⁰⁰ *Polsat News: od 250 do 260 osób na liście do ewakuacji z Afganistanu przez polskie służby*, 18 VIII 2021 r., <https://www.polsatnews.pl/wiadomosc/2021-08-18/msz-nieoficjalnie-od-250-do-260-osob-na-liscie-do-ewakuacji-z-afganistanu-przez-polskie-sluzby/> [dostęp: 5 XI 2021].

GROM-u przeprowadzali operacje mające na celu aresztowanie bądź eliminację osób ważnych dla przeciwnika.

Podsumowanie

W związku z prowadzoną przez świat zachodni od ponad 20 lat wojną z terrorem jednym z filarów jego bezpieczeństwa stały się wojska specjalne. Nie mogło ich zabraknąć również w Siłach Zbrojnych RP.

Niebagatelny wpływ na polskie formacje specjalne miały Stany Zjednoczone, od których czerpano wzorce i doświadczenia. Przykładem jest JW GROM uformowana – pod względem zadań, struktury, sposobu szkolenia – na podobieństwo 1st SFOD-D. W przeciwieństwie jednak do Delta Force GROM wykonuje również zadania z zakresu kontrterroryzmu morskiego, odpowiadające tym, które w USA realizuje NSWDCG.

Delta Force powstała zaledwie dziesięć lat wcześniej niż GROM z identycznego powodu – wzrostu zagrożenia terrorystycznego. W przypadku obu jednostek do ich powołania przyczynił się człowiek, który miał doświadczenie w zakresie działań specjalnych, koncepcję takiego oddziału i determinację, by ją zrealizować. W Delta Force był to płk Charles Beckwith, w JW GROM – płk Sławomir Petelicki. Czynnikiem sprzyjającym powstaniu JW GROM była wdzięczność Amerykanów za działania polskiego wywiadu na rzecz Stanów Zjednoczonych. Oddają to słowa płk. Petelickiego: *Bez pomocy rządu Stanów Zjednoczonych utworzenie GROM-u nie byłoby możliwe*¹⁰¹.

Z czasem, wskutek zacieśniania współpracy z USA i innymi sojusznikami, wspólnych misji bojowych i przemian zachodzących w siłach zbrojnych, związanych m.in. z dostosowywaniem ich do polskich realiów i standardów natowskich, funkcjonujące w Polsce wzorce dotyczące wojsk specjalnych ewoluowały, co doprowadziło do wypracowania własnego modelu. Od momentu transformacji ustrojowej wojska te uczestniczą w realizowaniu polskiej polityki zagranicznej i wraz z innymi formacjami zapewniają bezpieczeństwo. Biorąc udział w operacjach poza granicami kraju oraz wspierając działania sojuszników i partnerów państwa polskiego, w tym Stany Zjednoczone, wojska specjalne wielokrotnie dowiodły, że są wartościowym elementem sił zbrojnych. Tocząca się od 2014 r. wojna hybrydowa w Ukrainie, a następnie pełnoskalowa inwazja Federacji Rosyjskiej w lutym 2022 r. potwierdziły zasadność posiadania formacji specjalnego przeznaczenia, zdolnych do przeciwdziałania wrogim siłom specjalnym i zapewniających znaczne wsparcie wojskom regularnym.

¹⁰¹ *Grom. Prawdziwa historia*, reż. Krzysztof Spiechowicz, Polska 2006.

Bibliografia

- Borkowski R., *Kontrterroryzm i antyterroryzm (aspekty teoretyczne i praktyczne)*, „Bezpieczeństwo. Teoria i Praktyka” 2016, nr 3, s. 39–49.
- Chun C.K.S., *Gothic Serpent*, London 2012.
- Dachowicz D., Królikowski H., *Polish Special Forces and Special Operations. Historical outline and present days*, Warszawa 2016.
- Dojlitko M., *Teoria dekonstrukcji komunikatu wizualnego. Narzędzia projektowania kamuflażu militarnego*, Gdańsk 2015.
- 25 lat GROM*, reż. Krzysztof Spiechowicz, Polska 2016.
- Gąstał P., *Zatrzymanie Slavko Dokmanovića jako przykład modelowej operacji specjalnej przeprowadzonej przez JW GROM w latach 90. XX wieku*, „Bezpieczeństwo. Teoria i Praktyka” 2020, nr 2, s. 139–153.
- Grom. Prawdziwa historia*, reż. Krzysztof Spiechowicz, Polska 2006.
- Gut J., *Sily specjalne wybranych państw*, Warszawa 2019.
- Haney E., *Delta Force*, tłum. K. Matejczyk-Wyka, Zielonka 2010.
- Jadach K., *Szkolenie żołnierzy oddziałów bojowych JW GROM do działań specjalnych*, „Bezpieczeństwo. Teoria i Praktyka” 2020, nr 2, s. 77–88.
- Jagodziński B., *Współpraca służb i formacji specjalnych w zakresie działań specjalnych*, „Przeгляд Bezpieczeństwa Wewnętrznego” 2016, nr 14, s. 58–91.
- Jarmoła T., *Kontrterroryzm*, Gdańsk 2009.
- Kajetanowicz J., *Polskie wojska specjalne 1941–2021*, Częstochowa 2021.
- Królikowski H., *Wojskowa Formacja Specjalna GROM 1990–2000*, Gdańsk 2001.
- McEwen S., Minter R., *Navy Seals*, tłum. K. Obłucki, Warszawa 2016.
- Neville L., *Elita. Współczesne oddziały specjalne od A do Z*, tłum. S. Kędzierski, Warszawa 2020.
- O’Neill R., *Komandos. Moja służba w Navy Seal i strzały, które zabiły bin Ladena*, tłum. R. Kot, Poznań 2018.
- Operacje specjalne w świetle teorii adm. McRavena*, K. Frącik (red.), Toruń 2018.
- Pacek B., *Wojska Specjalne Sił Zbrojnych RP*, Warszawa 2019.

Petelicki S., Komar M., *Grom. Siła i honor*, Kraków 2013.

Rybak J., *GROM.pl*, Warszawa 2005.

Schauer H., *US Rangers*, tłum. B. Floriańczyk, Warszawa 1996.

Wasdin H.E., Templin S., *Snajper. Opowieść komandosa SEAL Team Six*, Kraków 2011.

Źródła internetowe

Ambinder M., *Delta Force Gets a Name Change*, The Atlantic, 12 X 2010 r., <https://www.theatlantic.com/politics/archive/2010/10/delta-force-gets-a-name-change/64310/> [dostęp: 15 I 2022].

Chluopek I., *Task Force-49/Task Force-50*, Special Ops, 17 VII 2013 r., <https://www.special-ops.pl/arttykul/id346,task-force-49task-force-50?p=1> [dostęp: 15 XII 2021].

Chluopek I., *Tobie Ojczyzno!*, „Special Ops. 30 lat JW GROM”, https://www.special-ops.pl/wydania-ebook/SO_30_lat_JW_GROM.pdf [dostęp: 30 VIII 2021].

Davis E., *US Navy SEALs: Overview of Development Group Team 6*, Sofrep, 18 VII 2019 r., <https://sofrep.com/specialoperations/us-navy-seals-overview-of-development-group-team-6/> [dostęp: 12 II 2022].

D'Costa I., *This long-forgotten unit was the direct predecessor to Delta Force*, Mighty Networks, 13 VI 2022 r., <https://www.wearethemighty.com/mighty-history/this-long-forgotten-unit-was-the-direct-predecessor-to-delta-force/> [dostęp: 16 VI 2022].

Delta Force. The Complete Guide, Sofrep, 15 III 2021 r., <https://sofrep.com/specialoperations/delta-force-the-complete-guide/> [dostęp: 13 I 2022].

DEVGRU (United States Naval Special Warfare Development Group, SEAL Team 6), Special Ops, 12 VII 2011 r., <https://www.special-ops.pl/arttykul/d/93565,devgru-united-states-naval-special-warfare-development-group-seal-team> [dostęp: 12 II 2022].

Distinguished member of the special forces regiment. Colonel Charles A. Beckwith, https://www.swcs.mil/Portals/111/sf_beckwith.pdf [dostęp: 8 II 2022].

1st Special Forces Operational Detachment-Delta (1st SFOD-D, aka Delta Force), Boot Camp & Military Fitness Institute, 6 II 2017 r., <https://bootcampmilitaryfitnessinstitute.com/elite-special-forces/us-elite-special-forces/1st-special-forces-operational-detachment-delta-1st-sfod-d-aka-delta-force/> [dostęp: 23 V 2022].

„GROM powstał z marzeń...” – list Sławomira Petelickiego z okazji XX-lecia JW GROM, <https://web.archive.org/web/20230201035122/https://silentero.es.pl/grom-powstal-z-marzen-list-slawomira-petelickiego-z-okazji-xxlecia-jw-grom/> [dostęp: 14 VI 2022].

GROM: Tworzymy historię cz.1, Polsat Sport, 13 VI 2020 r., https://www.polsatsport.pl/film/grom-tworzymy-historie-cz1_6926851/ [dostęp: 5 XI 2021].

Inside SEAL Team 6, „The New York Times”, 6 VI 2015 r., <https://www.nytimes.com/interactive/2015/05/27/world/inside-seal-team-six.html?mtrref=www.operationmilitarykids.org&gwh=097DB3D6A3D0F00B2BCBD928A493AF91&gwt=pay&assetType=PAYWALL> [dostęp: 15 I 2022].

Jaka jest prawda o karabinku Grot i jak powinny wyglądać testy broni?, Bezpieczeństwo i Strategia, 21 VI 2021 r., <https://bezpieczenstwoistrategia.com/jaka-jest-prawda-o-karabinku-grot-i-jak-powinny-wygladac-testy-broni/> [dostęp: 11 VI 2022].

Januła E., *GROM – szpica polskich wojsk specjalnych*, Portal Geopolityka, 18 X 2018 r., <https://web.archive.org/web/20200128200445/http://geopolityka.org/analizy/eugeniusz-januła-grom-szpica-polskich-wojsk-specjalnych> [dostęp: 4 VI 2022].

Jednostka Wojskowa GROM, Serwis Rzeczypospolitej Polskiej, <https://www.gov.pl/web/mswia/wojska-specjalne> [dostęp: 17 I 2022].

Jednostka Wojskowa GROM, Special Ops, <https://web.archive.org/web/20220220194248/https://www.special-ops.pl/leksykon/id135,jednostka-wojskowa-grom> [dostęp: 4 VI 2022].

Korsak E., *Żołnierze GROM-u na kursie działań specjalnych*, Polska Zbrojna, 21 XI 2019 r., <http://polska-zbrojna.pl/home/articleshow/29780?t=Zolnierze-GROM-u-na-kursie-dzialan-specjalnych> [dostęp: 20 VI 2022].

Morgan W., *The not-so-secret history of the U.S. military's elite Joint Special Operations Command*, „The Washington Post”, 16 XII 2015 r., <https://www.washingtonpost.com/news/checkpoint/wp/2015/12/15/the-not-so-secret-history-of-jsoc/> [dostęp: 12 II 2022].

Polsat News: od 250 do 260 osób na liście do ewakuacji z Afganistanu przez polskie służby, 18 VIII 2021 r., <https://www.polsatnews.pl/wiadomosc/2021-08-18/msz-nieoficjalnie-od-250-do-260-osob-na-liscie-do-ewakuacji-z-afganistanu-przez-polskie-sluzby/> [dostęp: 5 XI 2021].

Rybak J., *Początki jednostki GROM. Operacje w Polsce*, 17 VII 2014 r., <https://www.creatiopr.pl/poczatki-jednostki-grom-akcje-polsce/> [dostęp: 1 VI 2022].

Selekcja, JW GROM, <https://grom.wp.mil.pl/pl/pages/selekcja/> [dostęp: 20 VI 2022].

Sof E., *Delta Force: A mighty, secretive, and elite group of warriors*, Spec Ops Magazine, <https://special-ops.org/1st-special-forces-operational-detachment-delta/> [dostęp: 15 I 2022].

Sof E., *SEAL Team 6: America's Secret Warriors*, Spec Ops Magazine, <https://special-ops.org/devgru-seal-team-6-shadow-warriors/#Mission> [dostęp: 12 II 2022].

Sof E., *Tier 1: Special Mission Unit (SMU)*, Spec Ops Magazine, <https://special-ops.org/tier-1-special-mission-unit/> [dostęp: 8 II 2022].

SOF Reference Manual, <https://irp.fas.org/agency/dod/socom/sof-ref-2-1/index.html> [dostęp: 16 I 2022].

Special-ops. Wojska specjalne, T. Łukaszewski i in. (red.), https://www.special-ops.pl/wydanie-ebook/SO_Wojska_Specjalne.pdf [dostęp: 16 VIII 2021].

Speculations about the new Delta Force carbine, WMASG, 5 IV 2020 r., <https://wmasg.com/en/articles/view/10066> [dostęp: 8 II 2022].

Spotkanie Prezydenta RP z absolwentami Kursu Bazowego GROM, Biuro Bezpieczeństwa Narodowego, 28 XI 2019 r., <https://www.bbn.gov.pl/pl/wydarzenia/8660,Spotkanie-Prezydenta-RP-z-absolwentami-Kursu-Bazowego-GROM.html> [dostęp: 20 VI 2022].

Szkolenie bazowe w jednostkach Wojsk Specjalnych, <https://web.archive.org/web/20220930103839/https://silentheroes.pl/szkolenie-bazowe-w-jednostkach-wojsk-specjalnych/> [dostęp: 20 VI 2022].

Why SEAL Team 6 was Created. The DEVGRU Files - Episode 4, YouTube, 20 X 2021 r., https://www.youtube.com/watch?v=nGT6fhDuvuw&ab_channel=SOFREP [dostęp: 12 II 2022].

Żemła E., „*Jest w Polsce taka siła*”. *O tym, jak dokładnie 30 lat temu powstał GROM, opowiadają jego dowódcy*, Onet, 14 VII 2020 r., <https://wiadomosci.onet.pl/tylko-w-onecie/grom-historia-powstania-sukcesy-trudne-momenty-rozmowa-z-dowodcami/d0004tp> [dostęp: 5 XI 2021].

Michał Frejlich

Student drugiego roku studiów magisterskich na kierunku amerykańistyka w Instytucie Amerykanistyki i Studiów Polonijnych na Wydziale Studiów Międzynarodowych i Politycznych Uniwersytetu Jagiellońskiego. Wcześniej uzyskał tytuł licencjata z amerykańistyki. Interesuje się historią wojskowości, stosunkami między Stanami Zjednoczonymi a Dalekim Wschodem, kontrterroryzmem i działalnością wojsk specjalnych.